

Üzleti Intelligencia

10. Előadás: Visszacsatolós neurális hálózatok

Kuknyó Dániel
Budapesti Gazdasági Egyetem

2023/24
1.félév

- 1 Bevezetés
- 2 Visszacsatolásos hálózatok
- 3 LSTM hálózatok

- 1 Bevezetés
- 2 Visszacsatolásos hálózatok
- 3 LSTM hálózatok

Visszacsatolós neurális hálózatok alapjai

Alkalmazás

Beszédfelismerés

Szemantikai értelmezés

DNS szekvencia elemzés

Gépi fordítás

Videók elemzése

Nevek felismerése

Input

"Ez egy rossz film volt."

AGCCCTGTACTAG

"Willst du mit mir tanzen?"

Tegnap Józsi letörölte a
termelési adatbázist.

Output

"Milyen szép időnk van ma!"

AGCCCTGTACTAG

"Szeretnél velem táncolni?"

Futás

Tegnap **Józsi** letörölte a
termelési adatbázist.

Visszacsatolós hálózatok: nevek felismerése a szövegben

Input: Tegnap **Józsi** letörölte a termelési adatbázist.

Input reprezentáció: $X = [x_1, x_2, x_3, \dots, x_t, \dots, x_6]$

Output reprezentáció: $Y = [y_1, y_2, y_3, \dots, y_t, \dots, y_6]$

Output: $[0, \textcolor{red}{1}, 0, 0, 0, 0]$

Szavak reprezentálása 1-hot vektorokkal

Osztály		Macska	Kutya	Teknős
Macska	→	1	0	0
Kutya		0	1	0
Teknős		0	0	1

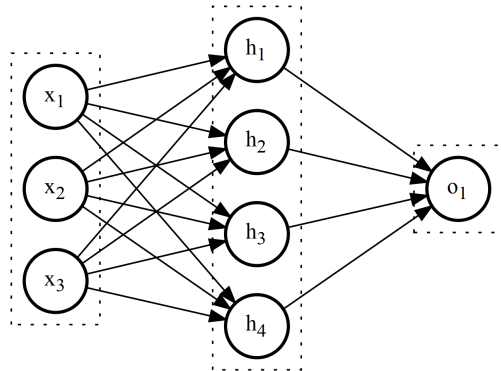
Az egyes szavak ilyen módon való kódolása lehetővé teszi, hogy egy neurális hálózat felépítse a saját **szókincsét**, majd különböző szekvenciákat bináris, azonos hosszúságú vektorok halmazaként reprezentáljon.

Miért alkalmatlanok szekvencia feldolgozásra a hagyományos hálózatok?

- A szekvenciák hossza nem előre meghatározott, ezért nem képes változó hosszúságú input adattal dolgozni.
- Nem képes azonos szekvenciák között súlyokat megosztani.

Ezzel szemben az RNN hálózatok:

- Változó hosszúságú sorozatokkal működnek.
- Hosszútávú függőségeket is meg tudnak tanulni.
- Megőrzi az input vektor rendezettségét.
- Képes paramétereket megosztani sorozatok között.

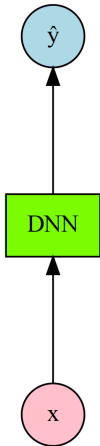

- 1 Bevezetés
- 2 **Visszacsatolásos hálózatok**
- 3 LSTM hálózatok

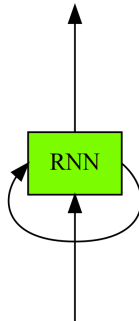
Mélyhálózatok (DNN) vs. visszacsatolós hálózatok (RNN)

Hagyományos mélyhálózat

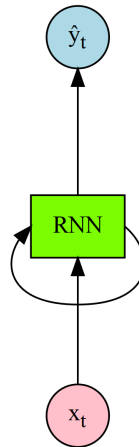
Visszacsatolós mélyhálózat működése

Szeretnél velem táncolni?

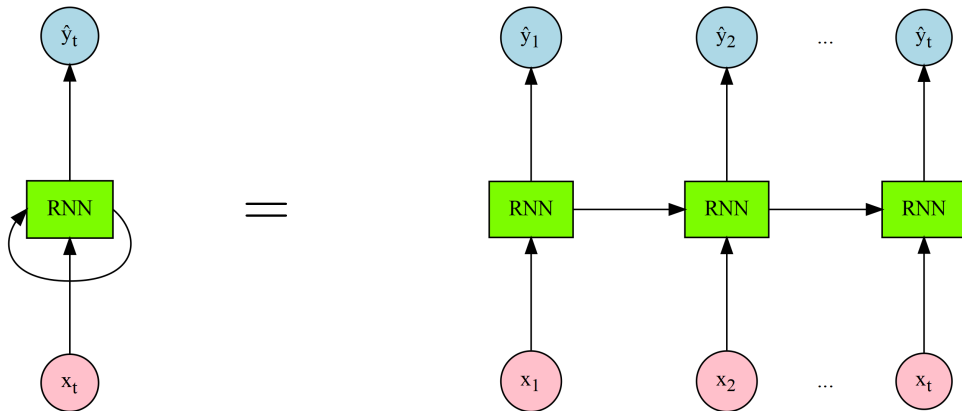
Willst du mit mir tanzen?

Visszacsatolós mélyhálózat jelölése

Reprezentáció

A visszacsatolós neurális hálókat kétféle módon lehet jelölni: összehajtott és lehajtott állapotban. Az összehajtott jóval kompaktabb, a lehajtott viszont egy tiszta és intuitív nézőpontot ad a hálózat architektúrájára.

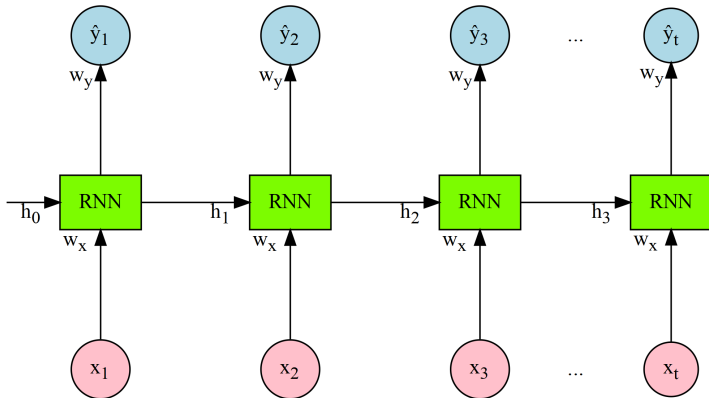
Súlyok és kapcsolatok

- x_t : Input vektor t . eleme.
- $\hat{y}_t$: Output vektor t . eleme.
- h_t : Rejtett réteg aktivációja (cella állapota) t időben.
- w_x : Input súlyai (időben állandó).
- w_y : Output súlyai (időben állandó).

Ebben az esetben az output

$$\hat{y}_t = f(x_t, h_{t-1})$$

x_t aktuális input és h_{t-1} előző állapot függvénye.

Számítások az RNN-ben

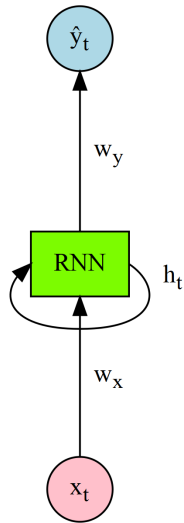
Rejtett állapot számítása

$$h_t = \tanh(W_h \cdot h_{t-1} + W_x \cdot x_t + b_h)$$

Ahol $\tanh(\cdot)$ a hiperbolikus tangens függvény, h_{t-1} az előző cella állapota, x_t az input vektor aktuális eleme, b pedig a cella torzítása.

Output számítása

$$\hat{y} = \tanh(w_y \cdot h_t + b_y)$$

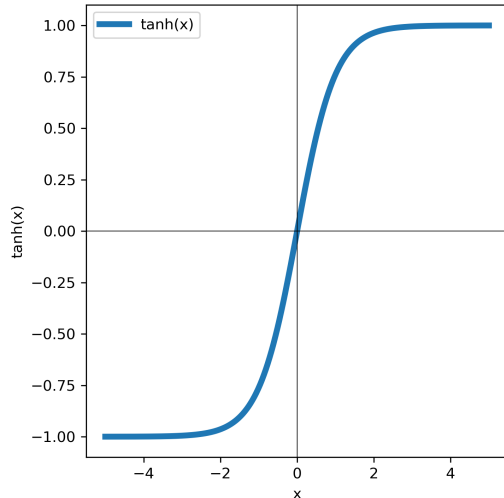
A hiperbolikus tangens függvény

A hiperbolikus tangens függvény az egyik gyakori aktivációs függvény visszacsatolós neurális hálózatokban. Előnyei a **nemlinearitás, erős gradiens, nulla középpontúság**.

Hiperbolikus tangens függvény

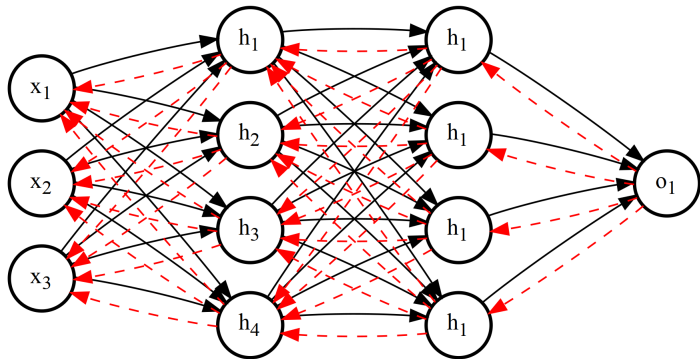
$$\tanh(x) = \frac{e^x - e^{-x}}{e^x + e^{-x}}$$

Ahol $e \approx 2.71828$ a természetes logaritmus értéke.

Hiba visszaáramoltatás hagyományos hálózatok esetén

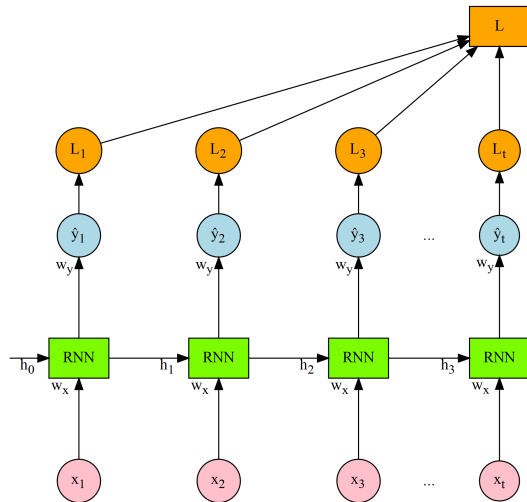
- 1 Köteg előre áramoltatása a hálózaton.
- 2 Költség kiszámítása.
- 3 Költség gradiensének meghatározása minden paraméter szerint.
- 4 Paraméterek frissítése a költség minimalizálása érdekében.

Hiba kiszámítása RNN esetén: előre áramoltatás

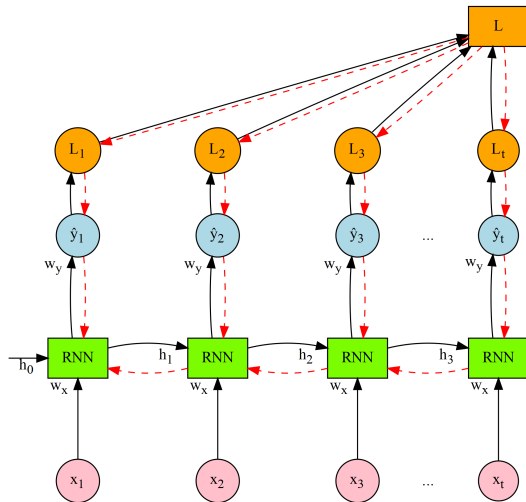
Előre áramoltatás során az RNN az input szekvencia elemeit **egyesével dolgozza fel időlépésenként**.

Minden t időlépésben kiszámolja L_t költséget, amelyet a végén aggregál valamilyen módszerrel, például **átlagolással** vagy **összegzéssel**.

Hiba kiszámítása RNN esetén: időbeni visszaáramoltatás

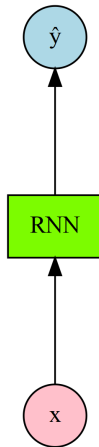
- 1 Az output értékek kiszámítása minden időlépésre.
- 2 A hálózatot lehajtvá minden időlépésre a költség kiszámítása.
- 3 A hálózatot feltekerve frissíteni a paramétereket.
- 4 Ismétlés a meghatározott lépésszámgig.

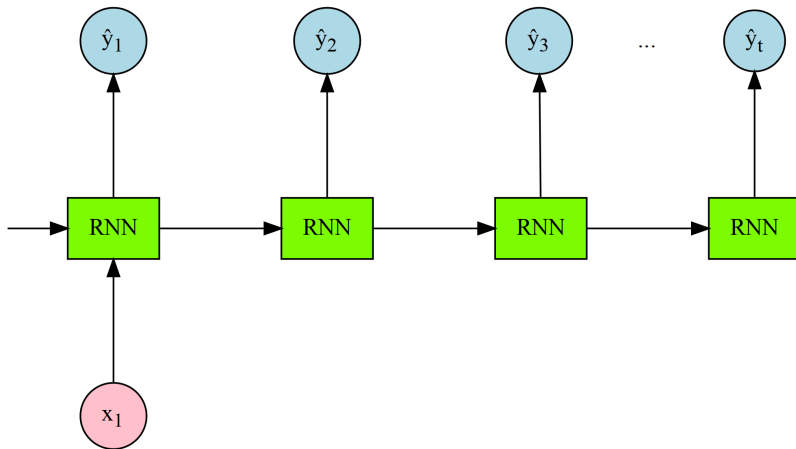
RNN típusok

Egy az egyhez

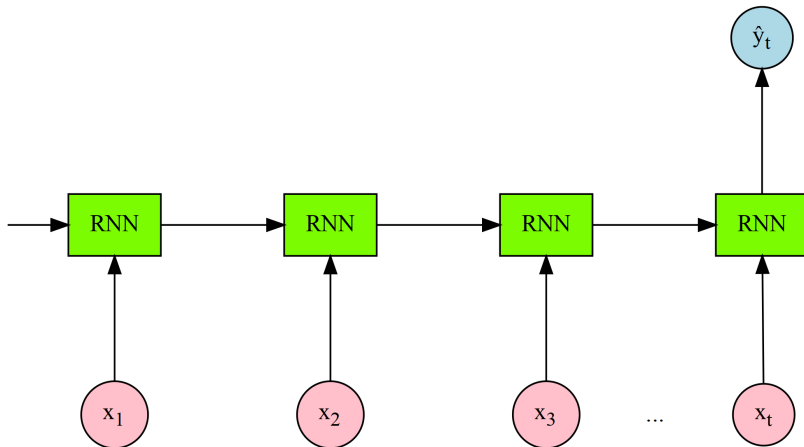
RNN típusok

Egy az többhöz

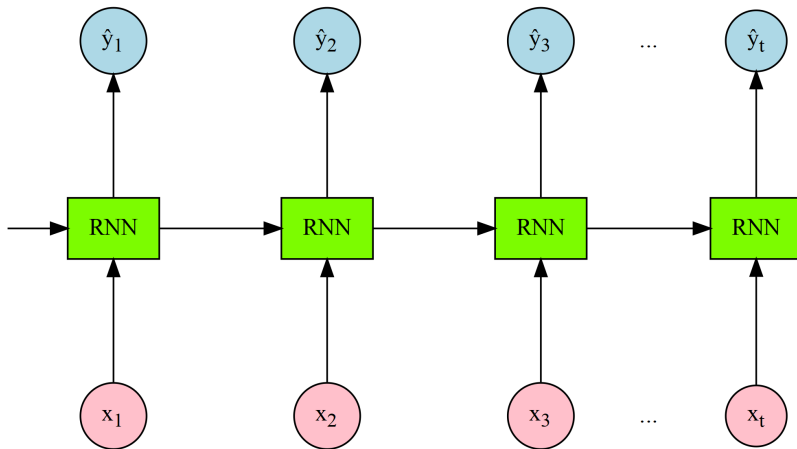
RNN típusok

Több az egyhez

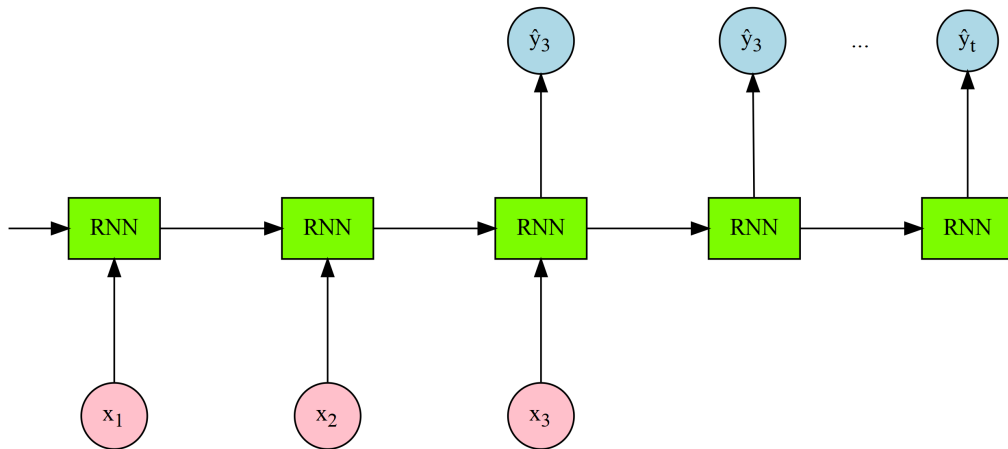
RNN típusok

Több a többhöz

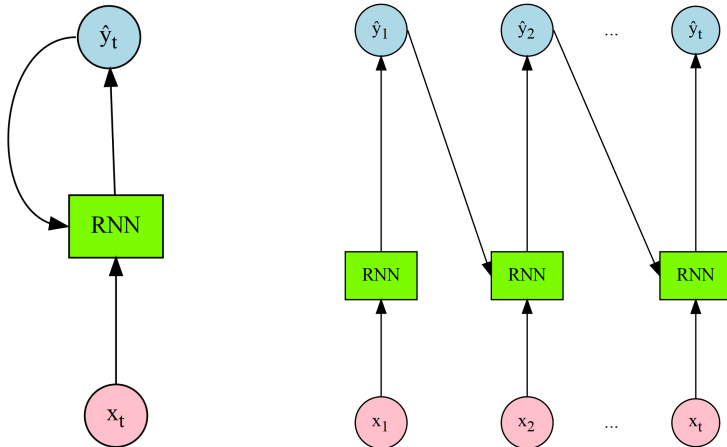
RNN típusok

Több a többhöz

RNN típusok

Output szerint becsatolt

- 1 Bevezetés
- 2 Visszacsatolásos hálózatok
- 3 LSTM hálózatok

Hagyományos LSTM hálózat

A hagyományos LSTM hálózat két bemenete az x_t **input vektor aktuális eleme** és a h_{t-1} **előző cella aktiváció**.

Ez alapján állítja elő az aktuális outputot:

$$h_t = \tanh(W_h \cdot h_{t-1} + W_x \cdot x_t + b_h)$$

